

kotiko kaha: ara ki te wai harakeke. Ko te kaupapa tenei o ta rongoa whakatikotiko. *Tena he aha ra te kaupapa o ta etahi e whangai nei i nga turoro piwa taipo ki te wai harakeke?* Ne turoro piwa taipo i pa atu au, a, i aitua, he mea whangai na nga whanaunga ki te wai-harakeke, ki te kai maro hoki, i muri i taku tuara.

E hara i te mea pahore katoa ai nga whekau; a, mohiotia ai ranei nga mea mo te pahore, nga mea hoki mo te kore e pahore. Engari kei te mohiotia ko te mutunga mai o te kaha o te mate nei ko te pahore, me te pakaru te whekau. No reira ka haere te tiaki i runga i te tupato kei tutuki ki te ahua e wehingia nei. He wa ano kaore e aitua te turoro whangaia ki kai, ka taea tatau e o tatau mahara te whakawa, ki te pakaru i te kaha o te mate a nake atu, kaore o tatau mahara e whakawa ia tatau. Heoi ano na te kaha o te mate i aitua ai.

NGA TOHU O TE PIWA TAIPO.

He maha nga tohu o te mate nei. Heoi ano nga mea e tuhia i konei ko enei. Tuatahi: *He wera te kiri*. Mehemea ka toru nga ra e wera ana te kiri, me maharahara; ka wha ra, tae atu ki te rima, me haere ki te takuta, ki te neehi ranei; ka tae ki te wiki e mau ana taua wera, he piwa taipo. *Tuarua*; He anini te mahunga. Kaore e mutu i te ra kotahi, i te rua ra, i te toru, i te wha, tae atu, ki te rima. Kia tae ki te wiki ka ngaro haere taua anini. *Tuatoru*, he toto no te ihu i roto i te wiki tuatahi. *Tuawha* He matotoru no te arero, me te ma a runga mo nga ra e toru. Tae rawa atu ki te wha o nga ra, kua paruparu te ahua a taua arero. *Tuairima*. He torohi. Otira ko to mea nui ko taua wera. Ka roa tonu te wera me whakaatu ki te takuta, ki te neehi ranei. Te ingoa tuatahi o te mate nei: Ko te "*Piwa mau roa*" (continued fever). E toru wiki hoki tae atu ki te ono wiki tona roa. No reira me mau hei tikanga pumau ma te tangata: *rongo ana i te wera mate, maharahara ana. Rua tuhanga nga ra e mau ana taua wera, haere ana ki te Neehi*. Kaore noa hoki he utu o te haere ki te neehi, o te karanga ranei i a ia. Mehemea hoki e hara i te piwa taipo, kaore he he o te tupato. Kaua e hianga ki te mate nei. Ina ra, kauaka hei rongo tonu iho i te mate, ka haere ki te mahi. Ko te *haraki tena o te mate nei*. Kei whaka manamana te tangata ki toua kaha tinana, ka whakakaha iaia ki te hau tutu. Ko te kai-whakakaha tena i te mate nei. Ka kaha te tutu, ka kaha te mate. *Ko nga tangata hau-tutu i te timutanga o te mate, e aitua ana i te mate nei*. He ture pumau tena no te piwa taipo.

NGA TOHU TAUMAHA.

Ko nga tohu enei hei whakaatu kei te taumaha te mate.

1. Ka pupuhi te puku.
2. Ka ngutungutuahi